

Lisa 1. Valla üldiseloomustus

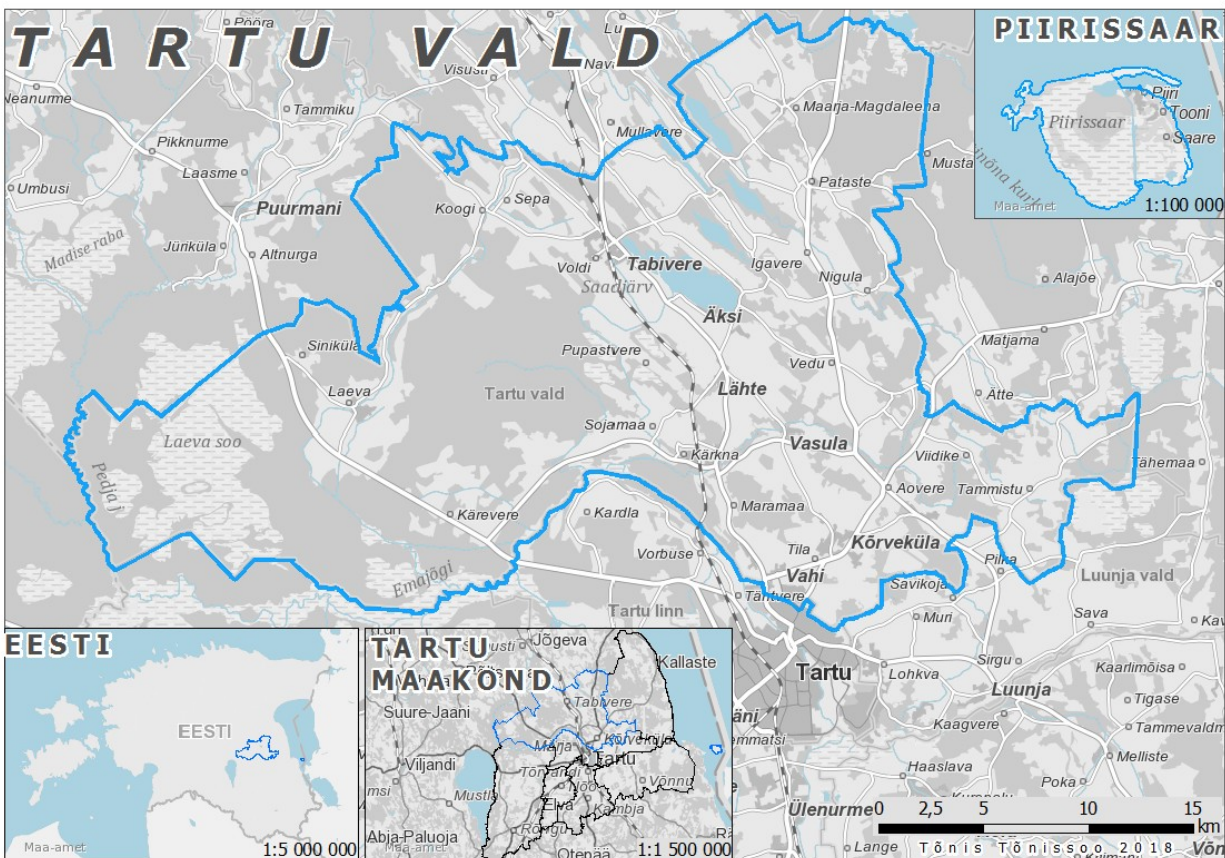
Asend ja asustussüsteem

Tartu vald asub Tartu maakonna põhjaosas. Tartu valla administratiivne keskus asub Kõrvekülas, teenuskeskused Tabiveres alevikus, Laeva külas ja Piirissaare saarel. Valla pindala on 742 km². Valla territooriumil on 71 küla ja 5 alevikku (Vahi, Tabivere, Kõrveküla, Äksi, Lähte, Vasula).

Kohalike omavalitsuste haldusreformi käigus ühinesid Tartu, Laeva ja Piirissaare vallad (ühinemisleping allkirjastati 20.12.2016). Uue valla nimeks sai Tartu vald. Vabariigi valitsus otsustas uue vallaga liita Tabivere valla. Suurenenud Tartu vald tekkis peale kohalike omavalitsuste valimisi 24. oktoobril 2017.

Ühinenud omavalitsused ja nende rahvaarv ühinemise hetkel:

- a) Tartu vald (pindala 300 km² ja rahvaarv 7298),
- b) Tabivere vald (pindala 200 km² ja rahvaarv 2240),
- c) Laeva vald (pindala 233 km² ja rahvaarv 756),
- d) Piirissaare vald (pindala 8 km² ja rahvaarv 103).

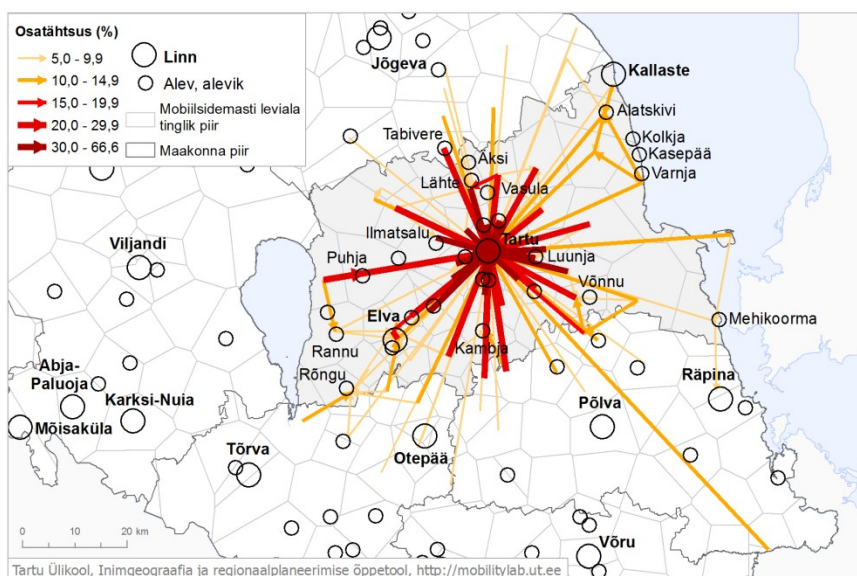
Joonis: Tartu valla kaart.

Funktsionaalselt, tulenevalt erinevatest looduslikest (maastikud, reljeef, vetevõrk, maakasutus), sotsiaalmajanduslikest (asustusstruktuur, kommunikatsioonid, funktsionaalsed seosed ümbritsevaga) ja logistilistest (teedevõrk, muu infrastruktuur) arengueeldustest võiks, küll üsnagi tinglikult, jagada valla territooriumi 13 piirkonnaks:

- Vahi-Raadi piirkond (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),

- Kõrvküla piirkond (elupaigad, tööstus, ettevõtlus, aktiivne areng),
- Tabivere (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Lähte piirkond (elupaigad, ettevõtlus, puhkemajandus, turism),
- Äksi-Saadjärve-Kaiavere piirkond (elupaigad, puhkemajandus, turism),
- Vedu piirkond (elupaigad, põllumajandus),
- Tammistu piirkond (põllumajandus, kultuur, elupaigad),
- Vasula piirkond (elupaigad, ettevõtlus, põllumajandus),
- Kärkna piirkond (põllumajandus, metsandus, tööstus, ajalugu),
- Laeva piirkond (põllumajandus, puhkemajandus, elupaigad),
- Koogi (elupaigad, puhkemajandus),
- Maarja-Magdaleena (kultuur, ajalugu, elupaigad)
- Piirissaar (kultuur, ajalugu, turism, elupaigad).

Valla esmatasandi keskusteks on Kõrvküla alevik, Lähte alevik, Äksi alevik, Tabivere alevik, Maarja-Magdaleena küla ja Laeva küla. Piirissaarel töötab alates kevadest 2019 valla esindajana saarevaht. Kõrvkülas, Tabiveres ja Laevas asuvad ka valla teenuskeskused. Lähialade, seega ka Tartu valla esmaseks tõmbekeskuseks on aga selgelt Tartu linn.

Joonis: Tartu maakonna tõmbekeskuste mõjualad elukoha ja töökohapunktide vahelise liikumise põhjal (Regionaalse pendelrände kordusuuring, Tartu Ülikool, 2013).

Rahvastik

Tartu valla elanike arv koondatult on viimastel aastatel püsinud üsna stabiilne. Elanike arvu kasvu toetab enim Tartu linna lähedus ja sellega seotud valglinnastumine. Kui vaadata haldusreformiga liitunud piirkondi, siis enim on märgata elanike arvu vähenemist endise Laeva valla territooriumil. Selle piirkonna rahvastiku kahanemise põhjuseks on nii negatiivne loomulik iive kui ka võrreldes sisserändega suurem väljaränne. Väljarände peamisteks põhjusteks on töökohtade vähesus piirkonnas ning palgaerinevus keskuste ja välisriikidega.

Tabel: Tartu valla rahvaarv vanuselises ja soolises lõikes 01.01.2019.

Vanu s	Kokk u	Mehi	Naisi
0-7	1082	543	539
8-25	2170	1123	1047

26-64	6007	3252	2755
65+	1628	654	1028

Valla vanim elanik on Maarja-Magdaleena külas elav 99-aastane naisterahvas.

Viimastel aastatel on rahvaarv enim kasvanud Raadi piirkonnas. Näiteks Tila külas elas 2012 aastal 159 inimest, siis 2019 aastal juba 922 inimest (üle 5-kordne kasv). Rahvastiku juurdevool on olnud märkimisväärne ka Vahi ja Kõrvküla alevikus, kasv on võrreldes 2012. aastaga olnud vastavalt 38% (Vahi elanikke siis 1024) ja 15% (Kõrvküla elanikke siis 735). Ilmselt on siin põhjuseks valglinnastumine, pered kolivad linna külje alla nn maapiirkonda.

Tabel: Tartu valla rahvaarv külade kaupa (Rahvastikuregister).

Alevik/ küla	01.01. 18	01.01. 19	Alevik/ küla	01.01.20 18	01.01.20 19	Alevik/ küla	01.01.20 18	01.01.20 19
Vahi alevik	1 372	1410	Igavere küla	85	85	Jõusa küla	37	36
Tabivere alevik	908	908	Sootaga küla	83	88	Kaiavere küla	37	39
Tila küla	813	922	Haava küla	82	85	Raigastvere küla	37	37
Kõrvküla alevik	810	844	Kobratu küla	82	88	Soeküla	37	40
Äksi alevik	494	496	Möllatsi küla	75	81	Saare küla	36	35
Lähte alevik	469	482	Koogi küla	74	76	Elistvere küla	35	35
Laeva küla	390	394	Nigula küla	68	67	Kärksi küla	34	37
Vasula alevik	293	297	Kasti küla	62	66	Otslava küla	34	33
Vedu küla	272	280	Salu küla	62	62	Kikivere küla	33	35
Erala küla	251	245	Juula küla	61	60	Lilu küla	32	30
Kärkna küla	220	226	Pupastvere küla	55	58	Nõela küla	32	36
Maarja-Magdaleena küla	218	222	Uhmardu küla	55	46	Kassema küla	30	31
Tammistu küla	198	206	Valmaotsa küla	54	52	Kõduküla	29	29
Maramaa küla	185	197	Kükitaja küla	53	54	Kõrenduse küla	29	27
Lombi küla	163	170	Viidike küla	53	52	Kämara küla	29	34
Voldi küla	153	155	Väänikvere küla	53	54	Tormi küla	29	28
Tartu vald	152	119	Sepa küla	51	49	Arupää küla	26	24
Vesneri küla	147	139	Piiri küla	50	51	Kõnnujõe küla	21	20
Võibla küla	137	140	Kukulinna küla	48	49	Kaitsemõisa küla	19	18
Kärevere küla	120	116	Reinu küla	46	48	Vahi küla	19	24
Saadjärve küla	120	121	Väägvvere küla	46	52	Toolamaa küla	18	18
Sojamaa küla	108	110	Õvi küla	45	45	Vilusaare küla	18	17
Pataste küla	105	104	Lammiku küla	44	48	Sortsi küla	16	17

Puhtaleiva küla	93	93	Soitsjärve küla	44	44	Tooni küla	12	12
Valgma küla	93	94	Metsanuka küla	40	45	KOKKU	10 687	10 941
Siniküla	89	87	Taabri küla	38	40			
Aovere küla	88	87	Õvanurme küla	38	40			

Kohalik elamumajandus on nii kohalike inimeste kui kohaliku omavalitsuse võimekuse mõõt, samuti eelduste looja kohaliku omavalitsemise teostamiseks. Elutegevuse edasiarengut tõendab ka vallas elamuarenduse kiire tõus.

Tabel: Kasutusse lubatud eluruumid 2017. aasta haldusreformi haldusüksuse järgi (uusehitus).

			Vaatlusperiood	2017	2018
Piirkond/Haldusüksus	Näitaja	Elamu tüüp			
..Tartu vald	Eluruumide arv	Elamud kokku		107	107
	Eluruumide pind, m ²	Elamud kokku		12024,3	10688,8
..Tartu linn	Eluruumide arv	Elamud kokku		354	517
	Eluruumide pind, m ²	Elamud kokku		26213,4	31350,2
..Tartu maakond	Eluruumide arv	Elamud kokku		959	975
	Eluruumide pind, m ²	Elamud kokku		88821,2	80095,3

Andmed on võetud 30. juuli 2019 13:13 UTC (GMT). Allikas: Statistika andmebaas

Majandusliku elujõulisuse kasvu näitab ka keskmise brutotulu kasv - vahemikus 2013 kuni 2018 aasta on tõus ca 44%.

Tabel: Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu ja selle saajad haldusüksuse lõikes.

		Vaatusperiood		2013	2014	2015	2016	2017	2018
Piirkond/ Haldusüksus	Näitaja	Sugu	Vanuserühm						
..Tartu vald	Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu, eurot	Mehed ja naised	Vanuserühmad kokku	868	921	985	1 067	1 143	1 244
			Alla 25	605	651	684	724	791	844
			25-49	954	1 006	1 072	1 164	1 241	1 358
			50-62	787	848	907	973	1 055	1 141
		63 ja vanemad	613	634	721	780	843	902	
		Mehed	Vanuserühmad kokku	972	1 029	1 098	1 195	1 271	1 392
			Alla 25	684	747	769	863	913	939
			25-49	1 071	1 128	1 193	1 297	1 388	1 529
			50-62	849	906	973	1 052	1 108	1 211
		63 ja vanemad	651	678	815	864	927	977	
		Naised	Vanuserühmad kokku	746	795	855	920	998	1 079
			Alla 25	497	528	579	561	645	748
			25-49	805	851	914	992	1 056	1 147
			50-62	725	791	844	900	1 005	1 072
		63 ja vanemad	585	604	660	719	778	852	
		Brutotulu saajad	Mehed ja naised	Vanuserühmad kokku	3 611	3 765	3 899	4 067	4 239
	Alla 25			313	301	293	290	287	294
	25-49			2 280	2 359	2 457	2 578	2 662	2 749
	50-62			840	915	958	1 003	1 070	1 116
	63 ja vanemad		179	191	191	196	220	239	
	Mehed		Vanuserühmad kokku	1 946	2 023	2 092	2 178	2 253	2 317
			Alla 25	180	169	162	157	157	148
			25-49	1 275	1 321	1 387	1 454	1 482	1 516
			50-62	416	455	468	486	519	557
	63 ja vanemad		76	78	75	81	96	96	
	Naised		Vanuserühmad kokku	1 665	1 742	1 807	1 890	1 985	2 081
			Alla 25	133	132	132	134	130	146
			25-49	1 005	1 037	1 070	1 125	1 180	1 233
			50-62	424	460	490	517	550	559
	63 ja vanemad		103	114	116	114	125	144	

Andmed on võetud 26 juuli 2019 10:33 UTC (GMT). Allikas: Statistika andmebaas

Samuti näitab majandusliku heaolu kasvu füüsilise isiku tulumaksu laekumine.

Tabel. Füüsilise isiku tulumaksu laekumine kohaliku omavalitsuse eelarvesse piirkonna/ haldusüksuse järgi.

	Vaatusperiood										
Piirkond/Haldusüksus	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
..Tartu vald	2	2	2	2	3	3	4	4			
	605,62	418,70	461,15	797,58	195,51	646,55	131,29	665,51	5 304,75	6 000,42	

Andmed on võetud 31 juuli 2019 06:22 UTC (GMT). Allikas: Statistika andmebaas

Looduskeskkond

Tartu valla territooriumist suurem osa asub Vooremaa maastikukaitsealal. Sellele maastikule annavad ilme suurvoored, mis asetsevad kõik loode-kagu suunas. Voorte pikkus on 2-4 km, laius ligikaudu kilomeeter. Voored on valdavalt üles haritud, voortevahelised nõod kannatavad liigvee all. Siin leidub nii järvi, soostunud alasid kui sügava turbakihiga madalsoid. Suurima Tartu valla alale jääva voore - Saadjärve voore - suhteline kõrgus on 40 m, absoluutne kõrgus 93 m.

Vallas on viis kaunist voortevahelist piklikku järve - Saadjärv, Soitsjärv, Elistvere järv, Kaiavere järv, Raigastvere järv, mis on valitud ka NATURA 2000 hoiualade

võrgustikku, seda eelkõige rikkaliku linnustiku tõttu. Järved asuvad kõrge puhkemajandusliku potentsiaaliga tsoonis, mille põhjal võib neid nimetada puhkejärvedeks. Puhkemaastiku veekogusid kasutavad ka harrastuskalamehed, veesportlased harrastajad ja matkajad. Igale järvele on omane iseloomulik taimestiku-loomastiku kooslus ja kindel energia- ning aineringe. Vald piirneb edelas Emajõega ning loodest suurte soo- ja metsaaladega.

Vooremaast lõunas paikneb Kagu-Eestis kõige laiemalt levinud maastikurajoon – Kagu-Eesti lavamaa. Tartu valla territooriumil on esindatud selle maastikutüübi kaks alltüüpi – Emajõe ürgorg valla lõunapiiril ning sellest põhjapool olev osa Raadi-Luunja-Vara lainjast moreentasandikust. Emajõe ürgorg kuulub vanade, enne viimast jääaega kujunenud orgude hulka.

Vooremaast läänesuunas asub Võrtsjärve madalik, kus asub Alam-Pedja looduskaitseala. Alam-Pedja on suurte soode ja märgade metsade ja lammide ning looklevate jõgede piirkond. Siinne ala võeti looduskaitse alla 1994. aastal.

Piirissaare on Tartu valla koosseisu kuuluv Eesti ja Venemaa vahel Peipsi ja Lämmijärve kohtumispaigas asuv väikesaar. Saar kuulub tervenisti Peipsiveere looduskaitsealasse. Saarel on ulatuslikud luhaniidud, mis on olnud roostunud ja võsastunud, kuid viimasel ajal on hakatud looduslikke luhaniite taastama. Saare pindalast ligi 90% moodustab Peipsi keskmisest veetasemest vaid 1-2 meetrit kõrgemale ulatuv madalsoo. Kõrgem on üksnes männimetsaga kaetud saare idaosa, kus paiknevad ka Piirissaare kolm küla: Piiri, Tooni ja Saare.